

Pojmovnik

A

Autoritet – Legitimna, priznata moć koju jedna osoba ili grupa ima nad drugima. Element legitimnosti je veoma bitan za pojam autoriteta jer je to osnova razlike između **autoriteta** i **moći** (videti: Moć).

B

Bioetika – Interdisciplinarna akademska i intelektualna oblast koja se u najširem smislu definiše kao **etika života**. Bioetika se bavi onim vrednostima i normama koje se tiču dobra i zla, odnosno ispravnog i neispravnog/pogrešnog u kontekstu **života uopšte** i njegovih brojnih oblika, ljudskih i ne-ljudskih, na primer: nivo nerođenog života, nivo svakodnevnog života svakog pojedinca, nivo života budućih generacija, nivo opstanka biljnih i životinjskih vrsta itd.

Bolest – U relevantnoj literaturi mogu se naći brojne definicije **zdravlja** i **bolesti**. **Idealno-tipska zamisao zdravlja** potiče od Svetske zdravstvene organizacije (SZO) koja pod zdravljem podrazumeva ne samo odsustvo bolesti ili iznemoglosti, već stanje potpunog fizičkog, duševnog i socijalnog blagostanja (videti: **Zdravlje**).

V

Vandalizam – Savremena pojava koja se manifestuje kroz najraznovrsnije obrasce poput uništavanja imovine (telefonskih govornica, autobusa, železnica, bioskopskih dvorana, stanova, fasada, automobila) i najčešće se povezuje sa nasiljem.

Vrednosti – Apstraktne ideje koje daju značenje i služe kao orijentir pojedincima ili grupama u njihovoj interakciji u svim sferama svakodnevnog života. **Vrednosti** i **norme** svojim zajedničkim delovanjem oblikuju ponašanje pojedinaca i grupa, pripadnika jedne kulture (videti: **Norme**).

G

Globalizacija – Pretpostavlja širok spektar ekonomskih, političkih i kulturnih tendencija u savremenom svetu. Osnovne dimenzije **globalizacije** ili **modijalizacije** jesu: ekonomska, politička i kulturna dimenzija.

D

Demografija – Nauka koja proučava stanovništvo, njegovu veličinu, sastav, razvoj, njegov porast ili opadanje i njegova opšta obeležja, i to prevashodno sa kvantitativnog stanovišta.

Društvo – Najčešće se definiše kao sistem strukturisanih društvenih veza ili sistem međusobnih odnosa koji spajaju ljude na osnovu zajedničke kulture (videti: **Kultura**).

Društvenost, socijabilnost – Shvata se kao svojstvo čoveka da se udružuje i saraduje sa drugim ljudima, da zajedno sa drugim pojedincima stupa u društvene i kulturne procese. Društvenost se shvata kao sklonost čoveka za zajedničkim životom i kao takva nije samo rezultat nužnosti i potrebe za udruživanjem prevashodno radi opstanka čoveka u svom prirodnom okruženju, već je jedna od suštinskih osobina generičke prirode čoveka.

Društvena struktura – U opštem smislu, pojam **strukture** se odnosi na građu od koje je sastavljena neka celina, odnosno, na sastojke, činioce na koje se celina može razložiti, a da istovremeno ostane celina. **Društvena struktura** predstavlja celinu koju čini društvo, odnosno, skup svih pojava i procesa koji obezbeđuju društveni život. U najopštijem smislu, smatra se da **društvena struktura** predstavlja celinu svih ustanova, organizacija i društvenih grupa kao osnovnih sastojaka, činilaca, celine društva.

Društveno delanje – Motivisano i smisljeno ponašanje koje karakteriše čoveka jeste **društveno delanje** ili **socijalna akcija**. Maks Veber određuje društveno delanje kao ono ljudsko ponašanje (bilo spoljašnje ili unutrašnje činjenje, uzdržavanje od radnje ili trpljenje) pri kom onaj ili oni koji delaju povezuju sa njim neko subjektivno značenje. Koncept društvenog delanja su dalje razvijali mnogi sociolozi, među kojima je naročito značajno delo američkog sociologa Talkota Parsonsa koji je smatrao da je društveno delanje osnovna jedinica sociološkog istraživanja. Pojedinač delo, odnosno bira, ciljeve, kombinuje sredstva, prilagođava se okolnostima, a inspirisan je vrednosnonormativnim sistemom. Zato se **društveno delanje** sastoji iz sledećih **elemenata**: **akter** ili **nosilac društvenog delanja**, **cilj** koji se želi postići, **situacija** koja podrazumeva određene okolnosti i sredstva za društveno delanje i **pravila i norme** koje regulišu društveno delanje i na osnovu kojih se biraju sredstva.

Društvena konstrukcija stvarnosti, društveni konstruktivizam – Ovaj teorijski pristup polazi od toga da je i ono što ljudi opažaju i razumeju kao stvarnost zapravo proizvod društvenih interakcija pojedinaca i grupa. To praktično znači da društvo nije ništa drugo do konstrukcija koja nastaje kroz interakcije pojedinaca i međudelanja grupa, a koje su zasnovane na predstavama i znanjima koje uobličavaju njihovo delanje. Pri tom, te predstave i znanja kojima se ljudi rukovode u vlastitom delanju ne moraju biti ni ispravne ni istinite.

Društvena uloga – Shvata se kao društveno definisano i očekivano ponašanje koje bi pojedinac u određenoj društvenoj situaciji trebalo da sledi.

Društveni status, društveni položaj – Određuje se kao mesto koje pojedinci ili grupe zauzimaju na društvenoj lestvici bogatstva, moći i ugleda, prestiža.

Društvena promena – Iako je društvenu promenu teško definisati s obzirom na to da postoji jedno osećanje ili ideja da se sve stalno menja, sociolozi se slažu oko određenja društvene promene kao manje ili više duboke transformacije osnovne strukture neke uže ili šire grupe, odnosno čitavog društva.

Desekularizacija – Revitalizacija **religioznosti** i porast društvenog značaja religije u pojedinim delovima čovečanstva upućuje na takozvane **talase desekularizacije** (videti: **Religioznost**).

E

Ejdžizam – Karakteristična pojava za moderna društva pod kojom se podrazumeva negativan odnos i diskriminacija, odnosno, nejednak tretman ili uskraćivanje nekog prava starijoj osobi baš zbog godina starosti, od strane pojedinca ili organizacije.

Ekologija – Nauka o međusobnim odnosima jedinki, organizama i životne sredine kojoj pripadaju, ili kraće, **nauka o životnoj sredini**.

Etika – Filozofska disciplina koja izučava moral.

Etnocentrizam – Razumevanje ideja ili prakse drugih kultura kroz prizmu sopstvene kulture. Etnocentrizam sprečava da se uoče istinske vrednosti drugih kultura, pa se otuda smatra da je **etnocentrični pojedinac** onaj koji nije u stanju ili nije voljan da posmatra druge kulture na osnovu njihovih specifičnih vrednosti.

Z

Zajednica – Jeste oblik zajedničkog života ljudi u kome dominiraju privrženost tradiciji i običajima, religiji, prisnost, lojalnost, poverenje, ljudska toplina. U zajednici je svaki pojedinac zapravo organski deo kolektiviteta i potpuno deli njegovu sudbinu, te je neslobodan. Nasuprot zajednici, kako smatra Ferdinand Tenis, **društvo** je svojevrsni mehanički agregat i veštačka tvorevina u kojoj preovlađuju razum, račun, sebičnost, kalkulisanje radi ostvarivanja pojedinačnih interesa, sve veća distanca među ljudima uprkos fizičkoj blizini, trgovina, kapital i robno tržište, vladavina propisa umesto tradicije i običaja (videti: **Društvo**).

Zdravlje – **Biomedicinska zamisao zdravlja** dominira u savremenoj medicini i pretpostavlja zdravlje kao odsustvo simptoma i znakova bolesti, pri čemu se simptomi i znakovi bolesti razmatraju kao dokazni materijal da je ljudski organizam biološki poremećen, te da su smanjene mogućnosti za normalno odvijanje fizioloških funkcija. Pored **idealno-tipske** i **biomedicinske zamisli zdravlja**, postoje **strukturalno-funkcionalna zamisao zdravlja**, kao i **biopsihosocijalni model zdravlja**.

I

Identitet – Odnosi se na to kako pojedinci razumeju sebe i šta je za njih značajno. Pojam identiteta podrazumeva odgovor na pitanja: „Ko sam ja?“ i „Ko je 'drugi'“, što znači da se identitet uvek određuje naspram nekog drugog, pa je 'drugost', tačnije, princip razlike relacija u kojoj se definiše identitet.

Interakcija, društvena – Može se definisati kao proces pomoću kojeg stupamo i reagujemo u odnosu na ljude oko nas ili kao odnos između dve ili više jedinki, pri kome delanje jedne jedinke, odnosno jedinki utiče na delanje druge, odnosno drugih jedinki. Šire, **društvena interakcija** se shvata kao bilo koji oblik društvenog susreta između ljudi.

Institucija – Određuje se kao sistem uloga i položaja koji je uređen na osnovu normi i vrednosti, stabilan i trajan u svom delovanju i prepoznatljiv po svojim posledicama. **Institucija** ima apstraktan i uređivački cilj, dok **organizacija** ima pragmatičan i efektivan cilj. Organizacija je svojevrsan „omotač“ institucije jer svaka institucija ima svoju organizaciju (videti: **Organizacija**).

J

Javno mnjenje – Odnosi se na kritiku i kontrolu koju građani (publika) vrše u odnosu na vlast.

Javnost – Ima korene u antičkom grčkom i rimskom svetu. Prvobitna javnost manifestovala se na *agori* (trgu), gde su slobodni građani grčkih polisa odlučivali o poslovima koji su važni za život zajednice. Danas se pojam javnosti odnosi prevashodno na **građansku javnost** i to je sfera privatnih ljudi organizovanih u publiku, kako tvrdi Jürgen Habermas.

K

Klerikalizacija – Pojava srodna procesu **desekularizacije** jeste proces **klerikalizacije društva**. Ovaj proces se odnosi na nastojanje delova sveštenstva određenih crkava da se što intenzivnije upliću u celokupan društveni i politički život.

Kiborgizacija – Pojava **kiborgizacije čoveka** pretpostavlja nastanak **kiborga**, spoj živog i neživog, dakle spoj čoveka kao živog organizma i veštačkog dela, recimo, veštačkih donjih ekstremiteta.

Komunikacija – Komunikacija je samo ona **interakcija** koja se ostvaruje pomoću **znakova** (videti: **Interakcija**).

Kultura – U klasičnom smislu, ovaj pojam se najpre koristi u antropologiji u značenju celokupnog načina života jednog naroda. Antropolozi smatraju da je kategorija kulture višeznačan pojam: kultura se smatra sekundarnom prirodom, neizostavnim kontekstom ljudskog života, smatra se da se čovek ne bi mogao razvijati bez kulture jer ona omogućava razvijanje suštinskih sposobnosti bez kojih čovek ne bi bio čovek itd. Zbog višeznačnosti ove kategorije može se govoriti o **različitim aspektima kulture**: ona je način života kao model (obrazac) za život, ona je društveno nasleđe koje usvaja grupa i prenosi na potomke, kultura je naučeno ponašanje i obezbeđivanje mehanizama za normativno regulisanje ponašanja, ona predstavlja niz tehnika za prilagođavanje pojedinaca društvu, ona je skladište nagomilanog znanja i informacija, kultura obuhvata način mišljenja, osećanja i verovanja, kultura se odnosi na niz standardnih orijentacija za rešavanje postojećih problema, ona obuhvata određene simboličke sisteme koji izražavaju ideje i verovanja.

M

Manifestne i latentne funkcije sporta – **Manifestne funkcije** se odnose na objektivne posledice određenog društvenog delanja, društvene interakcije, pa tako i sporta kao svojevrsne društvene delatnosti, a koje su nameravane i prepoznate od učesnika, aktera društvene interakcije, dok su **latentne funkcije** one

koje nisu prepoznate niti su nameravane, a imaju svoj učinak. Smatra se da su **manifestne funkcije u sportu**: ostvarenje potreba za fizičkim vežbanjem, razvijanje psihofizičke forme i spremnosti kroz vežbanje, razvijanje moralnih kvaliteta kroz fizičko vaspitanje, uzajamno približavanje određenih grupa (sportska društva, klubovi, savezi). **Latentne funkcije sporta** su one koje su nevidljive, ali deluju: učvršćivanje grupnog identiteta, zatim, funkcija društvene integracije, funkcija kompenzacije, tačnije, veličanje kulta sportskog junaka i identifikovanje sa njegovim/njenim uspešnim stilom života, usmeravanje određene energije u sport kao svojevrsni ventil.

Makrosociologija – Bavi se izučavanjem velikih društvenih područja, dugoročnog procesa promene i svakako, celog društva.

Masovni mediji – Sam termin **mediji** odnosi se na sredstva opštenja između velikog broja ljudi. Zato se danas najčešće govori o **masovnim medijima**, ili **masovnim komunikacijama**, odnosno sredstvima masovnih komunikacija (masovnog opštenja). Masovni mediji danas obuhvataju mnoge različite forme kao što su televizija, novine, filmovi, časopisi, radio, reklamni oglasi, CD-ovi, video-igre, internet itd. Najznačajniji mediji u savremenom svetu jesu štampani mediji (novine), i elektronski mediji – radio, televizija, internet i svi oni vrše jak uticaj na naš svakodnevni život, naša shvatanja, mišljenje, osećanja i delanje.

Metod, naučni metod – Sama reč **metod** (gr. reč *méthodos* – način, put, način istraživanja) ukazuje na načine do kojih dolazimo do određenih ciljeva u svakodnevnom životu. **Naučni metod** je put ili način naučnog istraživanja, tačnije, dolaženja do novih naučnih saznanja.

Mikrosociologija – Za razliku od **makrosociološke koncepcije**, **mikrosociološku koncepciju** zanimaju pojedinci i/ili manje grupe i njihovi međusobni odnosi, formalne i neformalne interakcije.

Modernost – Pojam sa mnogo značenja, koji se upotrebljava u različitim područjima ljudskog mišljenja i delanja (književnost, likovna umetnost, arhitektura, filozofija, istorijska nauka, sociologija, društvene nauke itd.). Bez obzira na oblast u kojoj se koristi, pojam modernosti pretpostavlja izvesno trajanje, tačnije, jednu epohu. Dok je za neke teoretičare modernost sinonim za kapitalizam, za neke se modernost prvenstveno vezuje za razvoj tehnologije, mašinski način proizvodnje i industrijalizaciju.

Moć – sposobnost pojedinca ili grupe da sprovodi svoju volju bez obzira na otpore; moć može biti utemeljena na sili i/ili nasilju.

N

Nacionalizam – Najsazetiju i najkoncizniju definiciju nacionalizma dao je čehoslovački nacionalni vođa Tomáš Masarik određujući ga kao svaki onaj pogled koji naciju tretira kao najvišu političku vrednost. Pomenućemo i najrasprostranjenije shvatanje nacionalizma koje pretpostavlja skup verovanja i simbola koji izražava identifikaciju sa nekom nacionalnom zajednicom.

Nacionalni identitet – Reč je o **višedimenzionalnom složenom konstrukt**u sačinjenom od sledećih uzajamno povezanih komponenti: teritorijalne dimenzije (istorijska teritorija ili domovina), etničke

dimenzije (zajednički mitovi i istorijska sećanja), kulturne dimenzije (zajednička masovna, javna kultura), pravno-političke dimenzije (zajednička zakonska prava i dužnosti svih pripadnika nacije u okviru pravnog sistema) i ekonomske dimenzije (zajednička ekonomija sa teritorijalnom mobilnošću pripadnika nacije).

Nasilje – Najčešće se definiše kao oblik ispoljavanja agresivnog ponašanja, pri čemu se ulaže svestan napor da se izazove bol ili povreda. Sa sociološkog stanovišta, nasilje se shvata veoma široko: kao sve ono što prinudno sputava i ograničava realizaciju i razvoj pozitivnih ljudskih mogućnosti. Ovako shvaćeno nasilje obuhvata sve njegove **vrste** (fizičko i psihičko, racionalno i iracionalno, direktno i indirektno, individualno i društveno, trenutno i dugotrajno, masovno i pojedinačno, manifestno i latentno, grubo i fino), sve njegove **manifestacije** i sve njegove **nosioce i prenosiocce**.

Norme – Pravila ponašanja koja odražavaju vrednosti jedne kulture, jednog društva (videti: **Vrednosti**).

O

Organizacija – Široko grupisanje ljudi na osnovu bezličnih kriterijuma radi ostvarenja nekih zajedničkih ciljeva. Unutar organizacije postoji hijerarhijsko ustrojstvo, određena relativno stabilna distribucija moći, pa je moć koncentrisana u vrhu hijerarhije.

P

Patriotizam – Vrsta kolektivnog identiteta koja se ispoljava manifestovanjem privrženosti, ljubavi, odanosti, poštovanja prema mestu porekla, zavičaju, državi, tačnije, domovini.

Pol – Definiše se kao sklop fizičkih, anatomskih, jednom rečju, bioloških osobina koje čine da se žene i muškarci razlikuju.

Politizacija sporta (negativna i pozitivna) – **Politizacija** se definiše kao prenaplašeno političko mišljenje koje stvarnost predstavlja u alternativama ili-ili, a ne kao višeslojnu sintezu protivurečnih obeležja. Može se razlikovati **pozitivna** i **negativna politizacija sporta**. Primer **pozitivne politizacije sporta** se odnosi na period 70-tih godina XX veka u tadašnjoj SFRJ kada su neke sportske manifestacije odražavale privrženost osnovnim vrednostima socijalizma u funkciji jačanja društvene kohezije i stabilnosti društvenog sistema, odnosno u funkciji društvenog konsenzusa. Primer **negativne politizacije sporta** odnosi se na funkciju konflikta, a konkretno na period raspada SFRJ koji karakteriše javno demonstriranje nacionalizma i intenzivnog nacionalnog suprotstavljanja baš u okviru sportskih manifestacija, najčešće, na fudbalskim utakmicama.

Postmodernost – Pojam je zasnovan na **kritici modernosti**, tačnije, na tezi da je modernost kao misaoni i praktični projekat u pojedinačnim društvima i u čitavom čovečanstvu doživela svojevrzni kolaps, krah vere u ekonomsko i socijalno usavršavanje i u beskonačan progres zasnovan na racionalnosti, nauci i tehnologiji.

Potkultura, supkultura – Definiše se kao **kultura** posebne grupe unutar jednog društva, koja se od opšte društvene (matične) kulture razlikuje po brojnim osobenim karakteristikama u oblasti verovanja, vrednosti, normi, stila života, ponašanja, stvaranja i upotrebe simbola (videti: **Kultura**).

Predrasude – Specifična vrsta **stavova** koji prethode rasuđivanju i koji značajno utiču na karakter društvenih interakcija, posebno u slučaju etničkih, rasnih, rodni i verskih predrasuda (videti: **Stavovi**).

Prostitucija – Definiše se kao pružanje seksualnih usluga za novac. Iako je reč „prostitutka“ ušla u svakodnevnu upotrebu krajem XVIII veka, već u V veku n. e. prostitucija je bila veoma rasprostranjena i njom se bavila pretežno ženska populacija.

R

Rasizam – Jedan od ekstremnih oblika predrasuda (videti: **Predrasude**). **Rasizam** se može definisati kao predrasuda zasnovana na društveno značajnim fizičkim razlikama, tačnije fizičkim varijacijama koje su članovi jednog društva ili zajednice izdvojili kao društveno značajne: najčešće, to je *boja kože*, ali razlika može biti i nevidljiva, recimo – *krv* kao prenosnik navodnih rasnih razlika.

Rekreacija – Može se shvatiti kao sport na nivou našeg svakodnevnog života. Ovaj pojam srodan pojmu sporta upućuje na ponovno stvaranje, obnavljanje, osvežavanje i rasonodu. Pored **fizičkog vaspitanja i sporta**, rekreacija jeste treći segment sistema **fizičke kulture** (videti: **Fizička kultura**).

Religija – **Religijom** se može smatrati svako verovanje u apsolutnu i mističnu moć od koje čovek zavisi i koja kontroliše njegov život i smrt, ali na koju može uticati, ako se ponaša na određene načine. Svoja iskustva sa tom moći čovek može da izražava na kognitivan, emocionalan, praktičan i mističan način, to jest u obliku učenja, obreda, zajednice vernika ili harizmatičke ličnosti, pri tom, sticanje i izražavanje iskustava sa tom moći ima za pojedinca određeno značenje, a za zajednicu određen značaj, jer bi bez toga život pojedinca i život zajednice bio sasvim drukčiji.

Religioznost – Definiše se kao socijalnopsihološko stanje svojstveno verujućem čoveku koje ima sledeća tri aspekta: **saznajni, afektivni i akcioni**. Religioznost podrazumeva jedinstvo verovanja, osećanja i prakse, koje obavezno prati poseban religiozni doživljaj.

Rod – Pojam **roda** se odnosi na društveno očekivana ponašanja koja se smatraju prikladnim za pripadnike **polova**.

S

Seksualnost – **Ljudska seksualnost** je tesno povezana sa polnošću i rodnošću, odnosno sa rodni odnosima (videti: **Pol, Rod**). U tradicionalni društvi, seksualnost je bila usko povezana sa procesom reprodukcije, dok su u savremenom svetu to dve potpuno odvojene pojave. Nekada se seksualnost shvatala

kroz prizmu **heteroseksualnosti i monogamije**, odnosno isključivo u kontekstu bračnih odnosa, dok danas dolazi do transformacije ovakvog shvatanja, te do sve većeg prihvatanja raznolikih oblika **seksualnog ponašanja** koji nisu vezani za brak i reprodukciju.

Sekularizacija – Složen društvenoistorijski proces kojim religijsko mišljenje, praksa i ustanove gube društveni značaj, tačnije, proces kojim se društvo, kultura i pojedinci oslobađaju religijskog uticaja, pretvaranje nečega crkvenog u svetovno. Tezu o sekularizaciji su u svoju sociološku misao ugradili svi klasici sociologije (Kont, Dirkem, Veber, Marks). Savremeni sociolozi smatraju sekularizaciju sastavnim delom društvenih promena, tačnije kretanja od tradicionalnog ka modernom društvu, odnosno sastavnim delom **processa modernizacije**.

Socijalizacija – Sam izraz **socijalizacija** prvi put je upotrebljen krajem XIX veka kada se umesto pojma **vaspitanja** uvodi pojam socijalizacije. U najširem smislu, socijalizacija predstavlja složen proces socijalne integracije pojedinca u različite kontekste društvene stvarnosti. **Sveobuhvatna definicija socijalizacije** odnosi se na kontinuiran proces životnog trajanja koji se ostvaruje u svakodnevnoj praksi, a tokom kojeg i putem kojeg pojedinac internalizujući sociokulturne sadržaje koje mu njegovo pripadajuće okruženje prenosi, formira sopstveni identitet i postaje delatni član društva. Otuda socijalizacija nije krajnje ishodište niti je rezultat, već je permanentan proces koji traje koliko i život pojedinca.

Sociologija – Nauka koja proučava društveni život čoveka, grupe i društva, stavljajući poseban naglasak na analizu industrijalizovanog sveta.

Sociologija masovnih komunikacija – **Posebna sociološka disciplina** čiji je predmet izučavanja masovno komuniciranje kao složena društvena pojava, odnosno masovni mediji i komunikacije. Ova sociološka disciplina se razvija uporedo sa snažnim razvojem masovnih medija ili masovnih komunikacija tokom XX veka.

Sociologija sporta – **Posebna sociološka disciplina** koja se bavi pitanjima konteksta i društvene uslovljenosti sporta. Razvoj sociologije sporta kao teorijske i empirijske discipline nije samo prosta posledica razvoja savremene sociologije, već ova sociološka disciplina ukazuje na usku međuzavisnost između razvoja sporta i razvoja određenih oblasti društvenog života, određenih pojava u kulturi i civilizaciji.

Sociologija tela – Definiše se kao **posebna sociološka disciplina** ili **grana sociologije** koja istražuje načine na koje naša tela podležu različitim društvenim uticajima. Može se definisati i kao sociološka disciplina koja proučava uticaj društvene sredine na naša tela. Neki sociolozi smatraju da je **sociologija tela** samo deo **sociologije zdravlja i bolesti** kao posebne sociološke discipline.

Sociološka mašta – Povezivanje pojedinačnih slučajeva sa širim društvenim kontekstom, odnosno, primena mašte u postavljanju socioloških pitanja i davanju odgovora na njih, naziva se **sociološka mašta** ili **sociološka imaginacija**. Na značaj sociološke mašte prvi je ukazao čuveni američki sociolog Rajt Mils u svojoj istoimenoj knjizi (*The Sociological Imagination*), krajem 50-ih godina XX veka.

Sport – Pored fizičkog vaspitanja i rekreacije, sport je treći segment sistema fizičke kulture (videti: **Fizička kultura**). Sport je višedimenzionalan i složen fenomen čija je okosnica **takmičenje**, odnosno takmičarska delatnost. Pored takmičenja kao suštinskog elementa, područje sporta obuhvata socijalne, istorijske, psihološke, ekonomske, političke, pedagoške, naučne, medicinske, etičke, filozofske, religiozne,

ekološke, kulturne, pravne, tehničko-tehnološke, estetske i druge aspekte. **Definicije sporta** se mogu podeliti u **tri grupe**: u okviru **prve** grupe definicija, istraživači smatraju da je sport borba čoveka sa samim sobom, drugim čovekom i silama prirode, prirodnim preprekama; u **drugoj** grupi definicija, sport se određuje kao vaspitna društvena institucija koja je prožeta igrom, a čiji je cilj fizičko i duhovno usavršavanje ličnosti i najzad, u **trećoj** grupi definicija, sport se određuje kao racionalna delatnost, sveukupnost dostignuća u određenom području društvenog života.

Sportska publika – U relevantnoj literaturi može se naći shvatanje prema kome su **navijači** treći element sportskog događaja. Ističemo činjenicu da **sportska publika u najširem smislu čini treći element sportskog događaja** zato što se u okviru sportske publike mogu izdvojiti: **gledaoci sportskog događaja, navijači i navijačko jezgro** (gangovi). Za razliku od sportske publike koja posmatra sportski događaj, navijači imaju čvršću i stalniju formu. **Sociologiju sporta** interesuje socijalna struktura navijača i navijačkih grupa, njihovo socijalno poreklo, društveni položaj, obrazovni nivo, sistem vrednosti koji dominira u određenim navijačkim grupama itd.

Sportski događaj – U prvom planu istraživanja u sociologiji sporta nalazi se sportski događaj. **Sportski događaj** jeste pojam velikog obima i sadržaja koji se odnosi na veliki broj sportskih grana i disciplina, na takmičenje u konkurenciji pojedinaca, u paru, ekipno, za muškarce, za žene, mešovito. Sportski događaj čine **tri elementa: igrači (akteri), posrednici i publika**.

Starenje – Kompleksan proces koji počinje rađanjem i traje celog života, izazivajući niz promena u organizmu, a neminovno se završava smrću.

Stavovi – Definišu se kao trajni sistemi pozitivnog ili negativnog ocenjivanja, osećanja i tendencija da se deluje za, odnosno protiv, u odnosu na različite objekte, pojave, osobe, grupe. To praktično znači da svaki stav sadrži **tri komponente**: kognitivnu ili saznavnu, afektivnu ili emocionalnu i konativnu ili voljnu.

Stereotipi, stereotipije – Definišu se kao uprošćena slika koju ljudi razvijaju o različitim stvarima, pojavama, drugim ljudima i grupama. Stereotipije jesu kognitivni aspekt predrasuda. Uže značenje stereotipija se odnosi na negativnu sliku o pojavama, stvarima, ljudima i grupama (**negativne stereotipije**), mada nisu retke ni **pozitivne stereotipije** prema različitim pojavama, stvarima, ljudima, grupama.

T

Telesnost – Vidljivo telo, organizam, biološka osnova čoveka, ali i šire, ostalih živih bića. Kako je u pitanju ljudsko telo, zadržaćemo se na određenju telesnosti kao osnovnog, **vidljivog elementa ljudske egzistencije**.

Teorija društvenih sukoba – **Teoretičari društvenih sukoba**, za razliku od predstavnika funkcionalizma, odbacuju naglašavanje moralnog konsenzusa, a ističu važnost podela i uopšte heterogenosti u društvu. Predstavnici ovog pristupa se oslanjaju uglavnom na Marksove analize, pa su otuda fokusirani na razmatranje vlasti, moći, nejednakosti i konflikata koji odatle proističu.

Teorija društvenog delanja – Fokusiraju se na analizu ponašanja pojedinačnih delatnika jednih prema drugima i prema društvu. Ovo stanovište je najsystematičnije razvijeno u okviru **simboličkog interakcionizma**, škole mišljenja koja je postala naročito istaknuta u SAD u radovima američkog filozofa Džordža Herberta Mida.

U

Ustanova – videti: **Institucija**.

F

Feminizam – Širok kontrakulturni pokret čiji je osnovni cilj uspostavljanje autentične rodne jednakosti u svim društvenim sferama, dakle bez muške dominacije.

Fizička kultura – **Sistem fizičke kulture** čine: **fizičko vaspitanje** učenika kao institucionalizovana delatnost čiji su koreni vaninstitucionalni; **rekreacija** građana, ali ne samo odraslih, već i dece i omladine kao njihovo slobodno opredeljenje koje društvo podstiče i materijalno pomaže i najzad, **vrhunski, takmičarski, reprezentativni sport** kao izraz duboko ličnih poriva za aktuelizacijom ličnosti u šta društvo na različite načine (ideološke, materijalne, organizacione) ugrađuje svoje interese. U novijim istraživanjima razvija se koncept fizičke kulture kao potkulture za koju je karakterističan poseban sistem vrednosti, normi i obrazaca ponašanja koje oni koji se zanimaju za fizičku kulturu usvajaju, neguju i podstiču. Smatra se i da fizička kultura postaje svojevrsni način života savremenog čoveka, nezaobilazni element svakodnevnog života.

Fizičko vaspitanje – Proces primene fizičkog vežbanja i metodičkih postupaka vaspitača u cilju formiranja, održavanja i poboljšavanja motoričkih sposobnosti, psihičkih osobina i socijalne adaptacije ličnosti. Po svojoj prirodi fizičko vaspitanje je mnogo bliže rekreaciji jer izbegava intenzivne napore i surovo takmičenje ili ih ublažava. Pored **sporta i rekreacije**, **fizičko vaspitanje** jeste deo sistema **fizičke kulture** (videti: **Fizička kultura**).

Funkcionalizam – Kao teorijski pristup **funkcionalizam** pretpostavlja da delovi društva deluju zajedno za dobrobit društva kao celine, slično živom organizmu, pa neretko funkcionalisti upotrebljavaju takozvanu „**organsku analogiju**“. Funkcionalističko stanovište pretpostavlja red i ravnotežu kao normalna stanja društva, tačnije, moralni konsenzus koji postoji između članova društva i koji je temelj pomenute društvene ravnoteže.

H

Homoseksualnost – Definiše se kao usmerenost seksualnih aktivnosti ili osećanja prema pripadnicima istog pola i postoji u svim kulturama.

Huliganizam – Obuhvata bezobzirnu, beskorisnu, besciljnu radnju praćenu opštim izražavanjem prezira prema pojedincima ili društvu u celini, ponašanje koje grubo narušava javni poredak i izražava očigledan prezir prema društvu. Postoje i definicije huliganizma koje uključuju psovanje na javnim mestima, uvredljivo dobacivanje, dosađivanje i druge slične radnje koje narušavaju javni red i spokojstvo građana poput antisocijalnog ponašanja na javnim mestima koje može izazvati sablazan ili uzbunu.

Š

Šovinizam – Pretpostavlja osećaj ili svest o nadmoći pripadnika određenih društvenih grupa, zajednica, te celog društva: podrazumeva inferiornost 'drugih', dok 'naši' važe za bolje i vrednije u svakom smislu.